

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ ЯК РЕСУРСУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ
04 квітня 2025 року**

ОДЕСА

УДК: 159.953:37.015.3:005.963

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління.

Соловейчук Олена Максимівна – фахівець Південноукраїнського центру професійного розвитку керівників та фахівців соціономічної сфери.

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №14 від 24 квітня 2025 р.)*

Рецензенти:

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Осіпова Тетяна Юріївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки Університету Ушинського

Розвиток креативності як ресурсу інноваційного потенціалу особистості: психолого-педагогічні аспекти: збірник матеріалів всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю. Одеса : Університет Ушинського, 2025. 511 с.

До збірника увійшли матеріали всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю, присвяченої різним психолого-педагогічним аспектам інноваційного потенціалу особистості, сучасним методам та формам організації освітнього процесу у закладах освіти різного рівня, розвитку креативного мислення під час підготовки здобувачів у закладах освіти.

Науковці висвітлюють питання щодо сучасних форм і методів розвитку креативності як ресурсу інноваційного потенціалу особистості.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть їх автори.

© Університет Ушинського

Список використаних джерел:

1. Доценко С.О. STEM-освіта: науковий дискурс та освітні практики. Рідна школа : наук.-метод. журн. 2021. №3. С.31–35. URL: <http://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/6564>
2. Зорочкіна Т.С., Здір Д.Р., Мар'ян Л.В. Особливості формування математичної компетентності молодших школярів засобами STEM-освіти. *Суспільство та національні інтереси*. 2024, № 8 (8). С. 181-193.
3. Концепція розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти) (№ 960-р). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/960-2020-%D1%80#n> (дата звернення: 25.03.2025).
4. Куцепал С.В. STEM/STEAM/STREAM-освіта — новий тренд в українському освітянському дискурсі. 2018. URL: http://som.org.ua/files/f_3725_el_2018_1_Kutsepал.pdf (дата звернення: 25.03.2025).
5. Пежинська О.М. STEM-освіта у SMART-університеті: синергія освітнього і наукового процесів. STEM-освіта: науково-практичні аспекти та перспективи розвитку сучасної системи освіти : мат-ли всеукр. наук.-пед. підвищ. кваліф., (18 жовтня–26 листопада 2021 р.). Одеса: Гельветика, 2021. С. 196–197.
6. Стецула Н.О., Абрамова О.В., Герасимчук Г.А., Крижановська Т.І., Крусь О.П. Перспективи розвитку STEM-освіти: інтеграція в освіті. Наука і техніка сьогодні. Серія «Педагогіка» : журнал. 2023. №3(17). С. 428–436.
7. Ярмоленко Т.А. Професійно-педагогічні засади впровадження STEM-освіти в Україні. Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»). 2022. №12. С.507–519.

ІВАНОВА Олена Сергіївна

ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ ЯК РЕСУРСУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Креативність як основа інноваційної діяльності є надзвичайно важливою для України, оскільки вона сприяє економічному зростанню, соціальному розвитку та конкурентоспроможності країни на світовій арені. **Можна виділити кілька чинників креативності як ресурсу в освітньому середовищі:**

1. Креативність як основа інноваційної діяльності

- Креативність є важливим когнітивним та особистісним ресурсом, який сприяє розробці нових ідей, адаптації до змін та ефективному вирішенню нестандартних завдань (Guilford, 1967; Torrance, 1974).
- За М. Чиксентмігаї (1996), стан «поток» є важливим психологічним механізмом, що сприяє креативному процесу та інноваційній продуктивності.

2. Когнітивні механізми розвитку креативності

- **Дивергентне мислення** як основний компонент креативності передбачає здатність генерувати численні оригінальні рішення (Guilford, 1950).
- **Асоціативне мислення** сприяє встановленню нових зв'язків між ідеями, що дозволяє створювати інноваційні концепції (Mednick, 1962).
- **Евристичні стратегії та інсайт** є важливими для розв'язання творчих задач, що підтверджують дослідження Саймона (Simon, 1996) у сфері когнітивної психології.

3. Емоційно-мотиваційні фактори креативності

- Висока внутрішня мотивація є ключовим фактором розвитку творчих здібностей (Amabile, 1983).
- Психологічна гнучкість та толерантність до невизначеності сприяють успішному генеруванню та реалізації інноваційних ідей (Runco & Chand, 1995).
- Позитивні емоційні стани можуть стимулювати креативність, оскільки розширюють мислення та дозволяють бачити нові можливості (Fredrickson, 2001).

4. Соціально-культурні чинники та середовище розвитку креативності

- Вплив соціального контексту на креативність досліджував Виготський (Vygotsky, 1978), наголошуючи, що творче мислення формується у взаємодії з соціальним середовищем.
- Дослідження Sternberg & Lubart (1995) підтверджують, що сприятливе середовище (освітнє, організаційне) має вирішальне значення для стимулювання креативної продуктивності.

5. Методи та технології розвитку креативності для інноваційної діяльності

- **Метод мозкового штурму (Osborn, 1953)** сприяє генеруванню нових ідей шляхом колективної взаємодії.
- **Дизайн-мислення (Brown, 2009)** розглядається як ефективний підхід до пошуку інноваційних рішень через емпатію, експерименти та швидке прототипування.
- **Методи арт-терапії** допомагають активізувати творчий потенціал та нестандартне мислення (McNiff, 2004).

Також можна розглянути кілька підходів, які використовують креативність як ресурс

1. Креативність як психологічний феномен

Креативність (творчість) визначається як здатність особистості генерувати нові, нестандартні ідеї, продукувати оригінальні рішення та ефективно адаптуватися до змін (Guilford, 1950; Sternberg & Lubart, 1995). Дослідження показують, що креативність є багаторівневим процесом, який включає

когнітивні, емоційні, мотиваційні та соціокультурні компоненти (Runco & Pritzker, 2020).

2. Основні підходи до вивчення креативності

Наукові дослідження креативності розвивалися у межах кількох основних підходів:

2.1. Психометричний підхід

- Дж. Гілфорд (Guilford, 1950) запропонував теорію дивергентного мислення, яка розглядає креативність як здатність до багатоваріантного пошуку розв'язків. Основними характеристиками креативного мислення він вважав:

- Оригінальність
- Гнучкість
- Швидкість (флюентність)
- Розробленість (деталізацію)

- П. Торранс (Torrance, 1974) розвинув цей підхід, створивши **Тести творчого мислення Торранса (ТТСТ)**, що використовуються для оцінки рівня креативності.

2.2. Когнітивний підхід

- С. Медник (Mednick, 1962) висунув теорію асоціативного мислення, згідно з якою творчі ідеї виникають внаслідок нестандартних асоціацій між різними поняттями.

- Г. Саймон (Simon, 1996) у рамках когнітивної психології підкреслював роль евристичних стратегій та інсайту у творчому процесі.

2.3. Особистісний підхід

- Г. Айзенк (Eysenck, 1995) пов'язував креативність із рисами особистості, такими як відкритість досвіду, схильність до ризику та нестандартне мислення.

- Т. Амабайл (Amabile, 1983) розробила **компонентну модель креативності**, яка включає:

- Високу внутрішню мотивацію
- Домінантні когнітивні навички
- Соціальне середовище, яке підтримує творчість

2.4. Соціокультурний підхід

- Л. Виготський (Vygotsky, 1978) стверджував, що креативність формується у взаємодії людини із соціокультурним середовищем та є результатом навчання й розвитку в суспільстві.

- Р. Стернберг і Т. Любарт (Sternberg & Lubart, 1995) розглядають креативність як «інвестиційну модель», де інноваційні ідеї потребують підтримки та розповсюдження у соціумі.

3. Психологічні механізми розвитку креативності

Розвиток креативності забезпечується взаємодією різних механізмів, що діють на когнітивному, емоційному, мотиваційному та соціальному рівнях.

3.1. Когнітивні механізми

- **Дивергентне мислення** (Guilford, 1967) – здатність знаходити численні варіанти розв’язання проблеми.
- **Гнучкість мислення** (De Bono, 1992) – вміння змінювати точку зору та знаходити альтернативні підходи.
- **Інтуїція та інсайт** (Simon, 1996) – раптове усвідомлення рішення проблеми через несвідому когнітивну обробку інформації.

3.2. Емоційно-мотиваційні механізми

- **Висока внутрішня мотивація** (Amabile, 1983) сприяє глибокому зануренню у творчий процес.
- **Толерантність до невизначеності** (Runco & Chand, 1995) допомагає справлятися з відкритими проблемами та шукати нові рішення.
- **Позитивні емоційні стани** (Fredrickson, 2001) розширюють когнітивний потенціал і покращують творчі здібності.

3.3. Соціально-культурні механізми

- **Підтримка творчості в освітньому середовищі** (Vygotsky, 1978; Sternberg & Lubart, 1995).
- **Командна робота та міждисциплінарна взаємодія** сприяють збагаченню творчого мислення.
- **Використання цифрових технологій** (Brown, 2009) допомагає стимулювати творчі процеси.

4. Методи стимулювання креативності в інноваційній діяльності

Розвиток креативності можна забезпечити за допомогою різних методів:

- **Метод мозкового штурму** (Osborn, 1953) – колективне генерування ідей без критики.
- **Метод SCAMPER** (Eberle, 1996) – модифікація існуючих ідей шляхом аналізу можливих змін.
- **Дизайн-мислення** (Brown, 2009) – підхід до вирішення проблем через емпатію, експерименти та швидке прототипування.
- **Методи арт-терапії** (McNiff, 2004) – використання візуального мистецтва для стимуляції творчого мислення.
- **Mindfulness-техніки** (Langer, 1989) – розвиток усвідомленості для підвищення концентрації та креативності.

Висновки

- Креативність є багаторівневим психологічним феноменом, що включає когнітивні, мотиваційні та соціальні аспекти.
- Психологічні механізми креативності забезпечують розвиток інноваційного потенціалу особистості та сприяють ефективній адаптації до змін.
- Використання науково обґрунтованих методів стимулювання креативності сприяє підвищенню продуктивності інноваційної діяльності.
- Креативність є основним рушієм інновацій, і її розвиток є важливою складовою індивідуального та колективного професійного росту.

- Креативність може бути розвинута через систематичну роботу, застосування різноманітних методів та створення сприятливого середовища для творчості.

- Соціокультурні та особистісні чинники грають ключову роль у розвитку креативних здібностей, тому важливо забезпечувати підтримку та створювати можливості для самовираження.

- Методи розвитку креативності дозволяють не тільки збільшити продуктивність інноваційної діяльності, але й удосконалювати особистісні якості, такі як адаптивність, рішучість і здатність до критичного мислення.

Ці висновки підкреслюють важливість креативності як ресурсу для розвитку особистості, а також для створення інновацій у різних сферах діяльності:

- Креативність є ключовим ресурсом інноваційної діяльності, що базується на когнітивних, мотиваційних та соціокультурних механізмах.

- Психологічні механізми розвитку креативності включають дивергентне мислення, емоційну гнучкість, соціальну підтримку та ефективне навчальне середовище.

- Використання сучасних методів розвитку креативності, таких як дизайн-мислення та арт-терапія, сприяє підвищенню інноваційного потенціалу особистості.

Список використаних джерел:

1. Amabile, T. M. (1983). *The Social Psychology of Creativity: A Componential Conceptualization*. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45(2), 357–376.
2. Brown, T. (2009). *Change by Design: How Design Thinking Creates New Alternatives for Business and Society*. Harper Business.
3. Csikszentmihalyi, M. (1996). *Creativity: Flow and the Psychology of Discovery and Invention*. Harper Perennial.
4. Fredrickson, B. L. (2001). *The Role of Positive Emotions in Positive Psychology: The Broaden-and-Build Theory of Positive Emotions*. *American Psychologist*, 56(3), 218–226.
5. Guilford, J. P. (1950). *Creativity*. *American Psychologist*, 5(9), 444–454.
6. Mednick, S. A. (1962). *The Associative Basis of the Creative Process*. *Psychological Review*, 69(3), 220–232.
7. Osborn, A. (1953). *Applied Imagination: Principles and Procedures of Creative Thinking*. Scribner.
8. Runco, M. A., & Chand, I. (1995). *Cognition and Creativity*. *Educational Psychology Review*, 7(3), 243–267.
9. Sternberg, R. J., & Lubart, T. I. (1995). *Defying the Crowd: Cultivating Creativity in a Culture of Conformity*. Free Press.
10. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press.

ДОННИКОВА Ірина Анатоліївна Креативність в контексті людинотворчої місії освіти	119
ДРАЗІНА Євдокія Володимирівна Розвиток креативності у технологічних інноваціях сфери фізичної культури та спорту	122
ДУ Цзіні Практика та дослідження розвитку творчості в образотворчому мистецтві	125
ДУБОВИЙ Захар Сулейманович Розвиток креативності через сучасні вокальні техніки: експериментальний підхід	130
ДУЩЕНКО Ольга Сергіївна Розвиток креативності як необхідна умова підготовки майбутніх учителів	134
ДЬОМІНА Тетяна Олександрівна Формування наукової творчості у здобувачів вищої освіти з біомедичної інженерії	139
ДЯЧОК Дмитро Олександрович Креативність при викладанні сучасних інформаційних технологій	143
ZAKALYK Halyna Creative Methods And Creative Approaches In The Practical Activities Of Medical Students	146
ЗДІР Дарина Русланівна STEM-проекти як засіб розвитку креативності у молодших школярів	151
ЗЕНЧЕНКО Тетяна Федорівна Комунікативна компетентність — основа конструктивної комунікації: інноваційний вимір	154
ЗОЗУЛЯК-СЛУЧИК Роксоляна Василівна Розвиток креативності майбутніх фахівців соціальної сфери в освітньому процесі ЗВО	156
ЗОРОЧКІНА Тетяна Сергіївна Роль STEM-освіти у розвитку креативності й інноваційного мислення здобувачів освіти	160
ІВАНОВА Олена Сергіївна Психологічні механізми розвитку креативності як ресурсу інноваційної діяльності	163
ІВЛІЄВА Ольга Михайлівна Реалізація креативного підходу при підготовці вчителів математики	168
ІГНАТЕНКО Сузанна Олександрівна Креативність вчителя фізичної культури у проведенні рухливих ігор	172
ІЛАСОВ Олександр Олександрович Використання ігрових методик для розвитку творчих здібностей здобувачів вищої освіти	175
ІНОЗЕМЦЕВ Сергій Анатолійович Інтеграція екологічного виховання у позашкільну освіту: ефективні методи та підходи	179
КАМЕНЧУК Тетяна Олегівна Розвиток креативного мислення на уроках безпеки життєдіяльності	181
КАРПОВА Ірина Гораційвна Теоретичні основи творчості у креативному розвитку особистості засобами соціально-виховній діяльності	184
КАСЯРУМ Сергей Олегович Розвиток креативності здобувачів вищої освіти у процесі навчання фізико-математичних дисциплін	189